

JUSTIČNÁ REVUE

Pokyny pre autorov:

1. Do redakcie treba posilať príspevky elektronickou poštou na adresu justicna.revue@justice.sk, prípadne poštou na CD.
2. Rukopis treba posilať v jednoduchom formáte (bez komplikovaných grafických úprav) a priebežne číslovať.
3. Nad titulkom príspevku uviesť meno autora (autorov) a jeho (ich) pracovisko.
4. Názov príspevku musí byť krátky a výstižný.
5. K príspevku napísať synopsis (stručná charakteristika obsahu článku v rozsahu 5 až 8 riadkov).
6. Poznámky pod čiarou písať za sebou a priebežne ich číslovať.
7. Pri citovaní bibliografických údajov sa riadiť príslušnou normou (bibliografická citácia).
8. Rozsah odborného článku nesmie presahovať 12 normostrán (pri 1 800 znakoch na jednu stranu), rozsah informácie 4 normostrany, rozsah recenzie 3 normostrany. Pri odborných štúdiách nesmie presiahnuť 20 normostrán (odborná štúdia však musí obsahovať všetky náležitosti vedeckého štýlu; náležitý poznámkový a odkazový aparát i použitú literatúru).
9. Za vecnú stránku príspevku zodpovedá autor. Zároveň garantuje, že príspevok nebol uverejnený v odbornej ani inej tlači.
10. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a grafické úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho zaradení do toho-ktorého čísla a rubriky.
11. Vždy treba uviesť svoju presnú adresu.
12. Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.
13. Autori v príspevkoch vyjadrujú vlastný názor k danej problematike.

● Vydavateľ: Ministerstvo spravodlivosti SR, Župné nám. 13, 813 11 Bratislava
● Telefón 02/5249 38 79, 02/5710 10 33 (redakcia) ● Vychádza 12 čísiel ročne ●
Tlač a distribúciu zabezpečuje: Poradca podnikateľa, spol. s r. o., Rázusova 23,
010 01 Žilina ● Objednávky na predplatné prijíma: Poradca podnikateľa,
spol. s r. o., distribúcia Justičnej revue, Rázusova 23, 010 01 Žilina, telefón:
041/70 53 222 ● Evidenčné číslo: EV 258/08 ● ISSN 1335-6461 ● Číslo bolo
imprimované 30. 5. 2013

REDAKČNÝ KRUH

Predseda:

Dr.h.c. prof. JUDr. Peter BLAHO, CSc.

JUDr. Peter BRŇÁK

prof. JUDr. Alexander BRÖSTL, CSc.

JUDr. Štefan DETVAL

JUDr. Ľubomír DOBRÍK, PhD.

doc. JUDr. Ján DRGONEC, DrSc.

JUDr. Anton FÁBRY, CSc.

prof. Brian GIBSON, JSD.

JUDr. Miloš HRVOL, CSc.

o. Univ. prof. DDr. Heinz MAYER

prof. JUDr. Oľga OVEČKOVÁ, DrSc.

prof. JUDr. Jozef PRUSÁK, CSc.

prof. JUDr. Viera STRÁŽNICKÁ, CSc.

prof. JUDr. Vojtech TKÁČ, CSc.

prof. JUDr. Katarína TÓTHOVÁ, DrSc.

prof. Guiguo WANG, JSD., LL.M.

REDAKČNÁ RADA

Šéfredaktor:

prof. JUDr. Ján SVÁK, DrSc.

JUDr. Eva BABIAKOVÁ, CSc.

doc. JUDr. Robert FICO, CSc.

doc. JUDr. Svetlana FICOVÁ, CSc.

JUDr. Július FÍGER

JUDr. Miloš HAŤAPKA

JUDr. Milan LIPOVSKÝ

JUDr. Daniel LIPŠIC, LL.M.

JUDr. Milan LALÍK

Dr.h.c. prof. JUDr. Mojmír MAMOJKA, CSc.

JUDr. Milan RUŽBÁRSKY

JUDr. Ondrej SAMÁŠ

JUDr. Peter STAVROVSKÝ

prof. JUDr. Pavel ŠTURMA, DrSc.

JUDr. Slavomír ŠUREK

Tajomníčka redakcie:

Mgr. art. Lucia Macíková

Adresa redakcie:

Ministerstvo spravodlivosti SR

Župné nám. 13

813 11 Bratislava

Osobný kontakt: Námestie slobody 12

telefón: 02/5249 38 79

02/5710 10 33

e-mail: justicna.revue@justice.sk

OBSAH

Štúdie

ŠVEC, M. – SCHUSZTEKOVÁ, S.: Extenzia kolektívnych zmlúv vyššieho stupňa 613

JAKUBÁČ, R.: Právna úprava zápisov vlastníckych a iných práv do katastra nehnuteľností 634

Články

PALÚŠ, I.: Uplatňovanie princípu delby moci v obecnej samospráve 652

KOTRECOVÁ, A. – LAŽÍKOVÁ, J.: Procesnoprávne a „hmotnoprávne“ následky porušenia povinnosti iniciovať konanie o predbežnej otázke podľa článku 267 ZFEÚ 662

IVANECKÁ, M. – MARJÁK, D.: Právna regulácia finančného lízingu vo svetle rekodifikácie súkromného práva a jej dopad na rozvoj lízingového trhu 675

FEKETE, I. – FEKETEOVÁ, M.: Zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou výťahu 685

PERHÁCS, Z. – PERHÁCSOVÁ, A.: Právna úprava používania informačno-technických prostriedkov (2. časť) 698

REPA, O.: Záonné možnosti pre aplikáciu zmiernu v trestnom konaní alebo prečo sa tento inštitút v praxi tak málo využíva 712

VOOKOVÁ, T.: Škoda a poškodený subjekt pri ekologickej trestnej činnosti 722

Diskusia

VALACHOVIČ, M.: Ešte raz k podstatným náležitostiam a k prílohe zmluvy o prevode vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru 731

Európska únia a Slovensko

KLIMEK, L.: Návrh smernice o práve na prístup k advokácii v trestnom konaní [...]: posilnenie práva na prístup k advokácii 746

Zo zahraničia

MAREK, K.: Smlouva o tichém společenství (hospodářsko-právní, obchodně-právní a podle nového občanského zákoníku) 761

Rozhodnutia Ústavného súdu SR

Zásah do základného práva na informácie (v súvislosti s vyhotovením a použitím zvukového záznamu z verejného pojednávania) 769

Recenzie – anotácie

Kysela, J. – Ondřejková, J. a kol.: Jak se píše o soudech a soudcích: soudní moc v mezioborové perspektivě. Praha, Leges, 2012, strán 264 (SVÁK, J.) 775

Babíaková, E. – Hajdinová, J.: Judikatura vo veciach priestupkového práva. Bratislava: Iura Edition, 2012, strán 414 (FICOVÁ, S.) 778

Novotná, M. – Handrlíca, J.: Zodpovednosť za jadrové škody: výzvy pre medzinárodnú a národnú zodpovednostnú legislatívu v post-fukushimskom období. 1. vydanie, Bratislava: Veda, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2011, strán 374 (JURČOVÁ, M.) 781

EURÓPSKA ÚNIA A SLOVENSKO

Návrh smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...]: posilnenie práva na prístup k advokátovi¹⁾

JUDr. Libor KLIMEK

interný doktorand (Trestné právo)

Fakulta práva Paneurópskej vysokej školy

KLIMEK, L.: Návrh smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...]: posilnenie práva na prístup k advokátovi; *Justičná revue*, 65, 2013, č. 5, s. 746 – 760.

Ako základ pre budúce opatrenia v oblasti trestného práva, v rámci EÚ, bol schválený Plán na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní. V jeho nadväznosti bol predstavený Návrh smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...]. Rozsah tohto návrhu sa neobmedzuje len na trestné konanie, ale je v ňom výslovne zahrnuté aj konanie o európskom zatýkacom rozkaze. Príspevok analyzuje uvedený návrh smernice. Začína sa všeobecnými poznatkami práva na prístup k advokátovi v medzinárodnom kontexte. Následne analyzuje právny základ návrhu smernice, jeho cieľ a rozsah pôsobnosti, ako aj práva v ňom obsiahnuté. Príspevok sa neobmedzuje len na úroveň EÚ, ale porovnáva aj súlad vnútroštátnych záruk Slovenskej republiky s návrhom smernice. V neposlednom rade, predvída postoj niektorých členských štátov EÚ k návrhu smernice.

Úvod

Tretí pilier EÚ (ďalej len „III. pilier“), predstavený v roku 1993, poňal oblasť trestného práva, v rámci ktorého možno hovoriť o medzivládnej spolupráci. Pôvodne bol pomenovaný „Spra-

1) Poznatzky prezentované v príspevku nadväzujú na predchádzajúce práce autora. KLIMEK, L.: Posilnenie procesných práv v trestnom konaní: aktuálny vývoj legislatívnych opatrení v EÚ; in: *Trestné právo*, roč. 15 (2011), č. 10, s. 22 – 27. KLIMEK, L.: Právo na tichočenie a preklad v trestnom konaní v EÚ; in: *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 20 (2012), č. 2, s. 132 – 137. KLIMEK, L.: Právo na tichočenie a preklad v konaní o európskom zatýkacom rozkaze; in: *Justičná revue*, roč. 63 (2011), č. 2, s. 262 – 269. KLIMEK, L.: Návrh smernice o práve na informácie v trestnom konaní: posilnenie práva na informácie v trestnom konaní a v konaní o európskom zatýkacom rozkaze; in: *Justičná revue*, roč. 64 (2012), č. 6-7, s. 865 – 873. KLIMEK, L.: Listina práv v trestnom konaní v EÚ (v čase spracovania rukopisu príspevku nepublikované); KLIMEK, L.: Letter of Rights for Persons Arrested on the Basis of a European Arrest Warrant: A Novelty under the Directive 2012/13/EU (v čase spracovania rukopisu príspevku nepublikované). KLIMEK, L.: Inovácie konania o európskom zatýkacom rozkaze; in: *Akademické akcenty 2012: Zborník príspevkov z konferencie konanej dňa 19. októbra 2012 na Fakulte práva Paneurópskej vysokej školy (v čase spracovania rukopisu príspevku nepublikované).*

vodlivosť a vnútorné veci“;²⁾ neskôr „Policajná a justičná spolupráca v trestných veciach“.³⁾ V posledný deň jeho právnej existencie, dňa 30. novembra 2009, Rada EÚ schválila **Plán na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní**⁴⁾ (ďalej len „plán na posilnenie procesných práv“). Bol schválený ako základ pre budúce opatrenia v oblasti trestného práva. Na jeho základe, na úrovni EÚ, by sa mali prijať *opatrenia s cieľom posilniť práva podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní*. Aj keď v ňom nie je výslovne zmienené konanie o európskom zatýkacom rozkaze,⁵⁾ i napriek tomu sa týka aj tohto konania.

Rada EÚ vyzvala Európsku komisiu, aby predložila návrhy k nasledujúcim opatreniam: (i) preklad a tlmočenie, (ii) poučenie o právach a informovanie o obvineniach, (iii) právne poradenstvo a právna pomoc, (iv) komunikácia s príbuznými, zamestnávateľmi a konzulárnymi orgánmi, (v) osobitné záruky podozrivých alebo obvinených osôb, ktoré sú ohrozené, ako aj (vi) aby predložila Zelenú knihu o väzbe.

V tejto súvislosti už bola prijatá Smernica 2010/64/EÚ o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní,⁶⁾ ako aj Smernica 2012/13/EÚ o práve na informácie v trestnom konaní.⁷⁾ Tak tiež bol predstavený **Návrh smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí**⁸⁾ (ďalej len „návrh smernice“). Uvedené dokumenty osobitne predstavovali požiadavky na členské štáty EÚ v súvislosti s konaním o európskom zatýkacom rozkaze.

Príspevok analyzuje uvedený návrh smernice. Nezaobera sa výlučne len týmto dokumentom, ale aj súvisiacimi poznatkami. Začína sa všeobecnými poznatkami práva na prístup k advokátovi, pričom dôraz je kladený na jeho medzinárodné záruky. Následne analyzuje právny základ návrhu smernice, jeho cieľ a rozsah pôsobnosti, ako aj práva v ňom obsiahnuté – pri-

- 2) Hlava VI Zmluvy o EÚ v pôvodnom znení – Ustanovenia v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí (čl. K-K.9), Úradný vestník ES, C 191/1, 29. 7. 1992.
- 3) Hlava VI Zmluvy o EÚ v znení Amsterdamskej zmluvy – Ustanovenia o policajnej a justičnej spolupráci v trestných veciach (čl. 29 – 42), Úradný vestník EÚ, C 340, 10. 11. 1997; obdobne aj neskôr v Zmluve o EÚ v znení Zmluvy z Nice, Úradný vestník EÚ, C 321, 29. 12. 2006.
- 4) Uznesenie Rady z 30. novembra 2009 o pláne na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, C 295/1, 4. 12. 2009. Bližšie KLIMEK, L.: Posilnenie procesných práv v trestnom konaní: aktuálny vývoj legislatívnych opatrení v EÚ; in: Trestní právo, roč. 15 (2011), č. 10, s. 22 – 27.
- 5) Bližšie pozri KLIMEK, L.: European Arrest Warrant: Procedural Instrument for Public Order Enforcement in the EU's Area of Freedom, Security and Justice; in: BÉLOHLÁVEK, A. J. et ROZEHNALOVÁ, N. (eds.): Czech Yearbook of International Law 2012; Vol. 3, New York – USA: Juris Publishing, 2012, s. 3 – 18. KLIMEK, L.: Surrender vs. Extradition: A Comparison Focused on Innovations of European Arrest Warrant; in: International and Comparative Law Review, Vol. 11 (2011), No. 1, s. 139 – 150. KLIMEK, L.: The European Arrest Warrant Procedure and the Nordic Countries; in: International and Comparative Law Review, Vol. 10 (2011), No. 24-25, s. 47 – 60. HAMULÁK, O.: Eurozatykač, tři ústavní soudy a dominance práva Evropské unie; Olomouc: Iuridicum Olomouense, 2011.
- 6) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, L 280/1, 26. 10. 2010. Bližšie pozri KLIMEK, L.: Právo na tlmočenie a preklad v trestnom konaní v EÚ; in: Časopis pro právní vědu a praxi, roč. 20 (2012), č. 2, s. 132 – 137. KLIMEK, L.: Právo na tlmočenie a preklad v konaní o európskom zatýkacom rozkaze; in: Justičná revue, roč. 63 (2011), č. 2, s. 262 – 269.
- 7) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, L 142/1, 1. 6. 2012. Bližšie pozri KLIMEK, L.: Návrh smernice o práve na informácie v trestnom konaní: posilnenie práva na informácie v trestnom konaní a v konaní o európskom zatýkacom rozkaze; in: Justičná revue, roč. 64 (2012), č. 6-7, s. 865 – 873.
- 8) Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení.

márne právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní, sekundárne právo na prístup k advokátovi v konaní o európskom zatýkacom rozkaze, a terciárne ďalšie súvisiace práva návrhu smernice, a to jednak právo na komunikáciu po zatknutí, ako aj právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi. Príspevok sa neobmedzuje len na úroveň EÚ, ale porovnáva aj súlad vnútroštátnych záruk Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) s návrhom smernice. V neposlednom rade, predvída postoj niektorých členských štátov EÚ k návrhu smernice.

Prirodzene, od predstavenia návrhu smernice prebehla nejedna diskusia. Z toho dôvodu možno očakávať, že v prípade prijatia smernice budú jednotlivé ustanovenia zakotvené v pozmenenej podobe.⁹⁾ Avšak, to nebráni tomu, aby odbornej verejnosti boli prezentované poznatky v podobe, akú odzrkadľuje nasledujúci text.

Pred samotným jadrom textu toho príspevku mi snáď čitateľ dovolí nasledujúce dve lingvistické pripomienky. Po prvé, kým návrh smernice narába s pojmom *právo na prístup k advokátovi* (v anglickej mutácii návrhu „*Right of access to a lawyer*“), v slovenskej právnej terminológii sa tým mieni *právo na obhajcu*, resp. *právo na obhajobu*. Teda, na účely tohto článku ich možno považovať za synonymá. Po druhé, pokiaľ ide o pojmy *európsky zatykač* a *európsky zatýkací rozkaz*, tie sú taktiež významovo synonymné. Kým v terminológii práva EÚ je udomácnенý pojem *európsky zatykač* (angl. „*European arrest warrant*“), vo vnútroštátnom právnom poriadku SR bol zavedený pojem *európsky zatýkací rozkaz*.¹⁰⁾

1. Medzinárodné záruky práva na prístup k advokátovi (práva na obhajobu)

Právo na prístup k právnomu poradenstvu a k právnej pomoci je prirodzenou súčasťou všetkých právne vyspelých krajín sveta. Rôzne medzinárodné a regionálne organizácie v oblasti ľudských práv vyhlásili, že právo na prístup k právnomu zástupcovi môže byť považované za prvý krok v širšiemu právu na právnu pomoc. Právo na prístup k právnomu zástupcovi je dôležité v priebehu celého konania, ale najmä počas zadržania obvineného, pretože v týchto prípadoch je advokát pre obvineného veľmi dôležitým spojením s vonkajším svetom.¹¹⁾

Ako poukázal Mathern, právo na obhajobu nie je právom zločincina, ktorý ho využíva a zneužíva preto, aby sa vyhol trestnému konaniu alebo trestu, ako sa to niekedy nesprávne interpretuje, ale právom občana, ktoré mu zaručuje rešpektovanie jeho osobnosti, jeho základných práv, zabezpečuje mu, aby sa okolnosti a dôkazy svedčiace proti nemu zisťovali výlučne zákonným spôsobom.¹²⁾ Polák zdieľa podobný názor a dodáva, že právo na obhajobu

9) Pozri dokumenty Rady EÚ, napr.: 2011/0154 (COD) – 8032/12 (11 April 2012); 2011/0154 (COD) – 10324/12 (25 May 2012); 2011/0154 (COD) – 10467/12 (31 May 2012); 2011/0154 (COD) – 16290/12 (16 November 2012); 2011/0154 (COD) – 16521/12 (3 December 2012).

10) Bližšie pozri KLIMEK, L.: Genéza európskeho zatýkacieho rozkazu a proces jeho implementácie v Slovenskej republike. In: Právny obzor, roč. 94 (2011), č. 5, s. 462 – 483.

11) MARASINZHE, Ch.: The right to legal assistance in international law, with special reference to the ICCPR, the ECHR and the ACHR; in: Asian Yearbook of International Law, Vol. 5 (1995), The Hague: Kluwer Law International, 1997, s. 32.

12) MATHERN, V.: Základné zásady trestného konania; in: IVOR, J. et al.: Trestné právo procesné; druhé, doplnené a prepracované vydanie, Bratislava: Iura edition, 2010, s. 65.

je právom občana, aby nebol odsúdený za trestný čin, ktorý nespáchal, a v prípade, keď trestný čin spáchal, aby zaň nebol potrestaný prísnejšie, než to zodpovedá jeho vine.¹³⁾

Právo na obhajobu je zakotvené v medzinárodných dokumentoch zásadného charakteru, prijatých jednak na pôde (i) Rady Európy, na pôde (ii) Organizácie Spojených národov, ako aj (iii) v EÚ.

Po prvé, spoločný medzinárodný právny základ pre ochranu procesných práv v trestnom konaní nachádzame v **Dohovore o ochrane ľudských práv a základných slobôd**¹⁴⁾ (ďalej len „Dohovor“), ktorý bol prijatý Radou Európy v roku 1950.¹⁵⁾ Rokovania predchádzajúce jeho finálnej podobe neboli jednoduché. Prebiehali, tak ako pri mnohých medzinárodných zmluvách, v znamení konkurujúcich si vízií. Aj keď prijatý text Dohovoru predstavuje kompromis, napriek tomu predstavuje jasné víťazstvo pre potvrdenie určitých ľudských práv.¹⁶⁾

Na základe Dohovoru – každý, kto je obvinený z trestného činu, má *právo mať primeraný čas a možnosti na prípravu svojej obhajoby*, ako aj *právo obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu* podľa vlastného výberu, alebo pokiaľ nemá dostatok prostriedkov na zaplatenie obhajcu, aby sa mu poskytol bezplatne, ak to záujmy spravodlivosti vyžadujú.¹⁷⁾

Litera Dohovoru je doplnená judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Rozsah pôsobnosti uvedených ustanovení spresnili jeho rozhodnutia. V zmysle jeho judikatúry, právo na spravodlivé súdne konanie sa vzťahuje na predsúdne štádium trestného konania a podozrivú osobu sa musí ponúknuť pomoc advokáta hneď v prvých štádiách policajného výsluchu¹⁸⁾ a bezprostredne po pozbavení osobnej slobody bez ohľadu na to, či má byť vypočúvaná.¹⁹⁾ Tieto záruky sa musia vzťahovať aj na svedkov, ak sú v skutočnosti podozriví zo spáchania trestného činu, pretože procesné postavenie osoby nie je relevantné.²⁰⁾ Počet sťažností týkajúcich sa práva na prístup k advokátovi však neustále narastá. Kým štáty nebudú dôsledne uplatňovať judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, budú im pravdepodobne vznikať značné náklady vyplývajúce z úhrady škôd, ktoré súd prizná úspešným žalobcom.²¹⁾

Po druhé, **Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach**, ktorý bol prijatý na pôde OSN v roku 1966, obsahuje podobné záruky, aké dáva Dohovor. Zaručuje, že každý, kto je obvinený z trestného činu, *má právo obhajovať sa osobne alebo prostredníctvom obhajcu, ktorého si sám zvolí*.²²⁾

13) POLÁK, P.: *Obvinený*; in: IVOR, J. et al.: *Trestné právo procesné; druhé, doplnené a prepracované vydanie*, Bratislava: Iura edition, 2010, s. 214.

14) Rada Európy, *Séria európskych zmlúv č. 005 [1950]*. V právnom poriadku SR publikovaný ako *Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a protokolov na tento dohovor nadväzujúcich*.

15) Porovnaj: SPRONKEN, T. – De VOCHT, D. – VERMEULEN, G. et Van PUYENBROECK, L.: *EU Procedural Rights in Criminal Proceedings*; Antwerp – Apeldoorn – Portland: Maklu, 2009, s. 13 a 21.

16) GREER, S.: *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects*; Cambridge University Press, 2007, s. 18, 20.

17) Čl. 6 ods. 3 písm. b) a c) Dohovoru.

18) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 2008 – Salduz v. Turecko.

19) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 13. januára 2010 – Dayanan v. Turecko.

20) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 14. októbra 2010 – Brusco v. Francúzsko.

21) *Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí*. KOM(2011) 326 v konečnom znení, s. 5.

22) Čl. 14 ods. 3 písm. d) paktu.

Po tretie, **Charta základných práv EÚ**²³⁾ (ďalej len „Charta“) výslovne garantuje právo na obhajobu. Litera Charty je však veľmi skromná, tá „len“ konštatuje, že *každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu*.²⁴⁾ **V rámci EÚ doposiaľ neboli osobitne prijaté záruky za účelom vymedzenia práva na právnu pomoc, ale ani práva na právneho zástupcu, prostredníctvom ktorého by sa právo na právnu pomoc realizovalo.** Rada EÚ argumentuje, že *právo podozrivej alebo obvinenej osoby v trestnom konaní na právne poradenstvo, prostredníctvom právneho zástupcu, v čo najskoršej vhodnej fáze takéhoto konania je nevyhnutné na zabezpečenie spravodlivosti konania. Právo na právnu pomoc by malo zabezpečiť účinný prístup k právu na právne poradenstvo*.²⁵⁾ Obdobne argumentuje aj Európska komisia.²⁶⁾

2. Právny základ návrhu smernice, jeho cieľ a rozsah pôsobnosti

Návrh Smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí bol predstavený Európskou komisiou v roku 2011, a to v nadväznosti na plán na posilnenie procesných práv. Je založený na Zmluve o fungovaní EÚ,²⁷⁾ v zmysle ktorej prostredníctvom smerníc môžu byť prijaté *minimálne pravidlá* týkajúce sa *práv jednotlivcov v trestnom konaní* s cieľom uľahčiť v potrebnom rozsahu vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, ktoré majú *cezhraničný rozmer*.²⁸⁾

Navrhovanou smernicou by sa mali ustanoviť pravidlá, týkajúce sa práv podozrivých a obvinených osôb *v trestnom konaní* a osôb, na ktoré sa vzťahuje *konanie o európskom zatýkacom rozkaze*, na prístup k advokátovi a na komunikáciu s tretou stranou po ich zatknutí.²⁹⁾ Inými slovami, účelom návrhu smernice je, po prvé, ustanoviť pravidlá upravujúce právo na prístup k advokátovi, adresované podozrivým a obvineným osobám v trestnom konaní, a osobám, na ktoré bol vydaný európsky zatýkací rozkaz, a po druhé, ustanoviť pravidlá upravujúce právo komunikovať s tretou osobou, adresované podozrivým a obvineným osobám, ktoré boli pozbavené osobnej slobody.

Avšak, návrhom smernice sa ustanovujú **minimálne pravidlá**. V prípade prijatia návrhu smernice, členské štáty EÚ by mohli práva ustanovené v smernici rozšíriť tak, aby poskytli vyššiu úroveň ochrany aj v situáciách, ktorými sa výslovne nezaobrá. Úroveň ochrany by nemala byť nikdy nižšia, než sú normy ustanovené v Dohovore, ako ho vo svojej judikatúre vykladá Európsky súd pre ľudské práva. V tejto súvislosti v návrhu smernice nachádzame **doložku zákazu zníženia úrovne ochrany**. Na jej základe by sa nič v smernici nesmelo vykladať ako obmedzovanie alebo výnimka z akýchkoľvek práv a procesných záruk, ktoré sú zaručené podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, Charty a iných re-

23) Úradný vestník EÚ, C 83/389, 30. 3. 2010.

24) Čl. 48 ods. 2 Charty.

25) Plán na posilnenie procesných práv.

26) Bližšie pozri: *Impact assessment accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and on the right to communicate upon arrest. Commission Staff working paper, SEC(2011) 686.*

27) Zmluva o fungovaní EÚ v znení Lisabonskej zmluvy. Úradný vestník EÚ, C 83/47, 30. 3. 2010.

28) Čl. 82 ods. 2 písm. b) Zmluvy o fungovaní EÚ.

29) Čl. 1 návrhu smernice.

levantných ustanovení medzinárodného práva alebo podľa právnych predpisov ktoréhokoľvek z členských štátov EÚ, ktorý poskytuje vyššiu úroveň ochrany.³⁰⁾

Pokiaľ ide o **rozsah pôsobnosti návrhu smernice**, mala by sa vzťahovať *na akúkoľvek osobu od chvíle, keď sa od príslušných orgánov členského štátu [EÚ] dozvie, prostredníctvom úradného oznámenia alebo inak, že je podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania*. Tým sa rozumie konečné rozhodnutie o otázke, či podozrivá alebo obvinená osoba spáchala trestný čin, vrátane prípadného vynesenia rozsudku a rozhodnutia o opravnom prostriedku. V prípade osôb, na ktoré sa vzťahuje konanie o európskom zatýkacom rozkaze, smernica by sa mala na nich uplatňovať *od momentu ich zatknutia vo vykonávajúcom štáte*³¹⁾ (t. j. v štáte, ktorý má vykonať európsky zatýkací rozkaz).

3. Práva obsiahnuté v návrhu smernice a súlad vnútroštátnych záruk SR s návrhom smernice

Návrh smernice zahŕňa **výpočet práv**, ktoré patria pod jeho rozsah, a zároveň ich detailne upravuje. Konkrétne ide o:

- **právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní** (a jeho obsah)³²⁾
- právo na komunikáciu po zatknutí³³⁾
- právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi³⁴⁾
- **právo na prístup k advokátovi v konaní o európskom zatýkacom rozkaze**.³⁵⁾

Ako je uvedené, do rozsahu práv návrhu smernice sú umiestnené aj iné práva, než tie, ktoré sú predmetom nášho výkladu. V nasledujúcom texte prezentujeme primárne *právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní* a sekundárne *právo na prístup k advokátovi v konaní o európskom zatýkacom rozkaze*. Tieto práva sú prezentované jednak v rovine návrhu smernice, ale aj v rovine vnútroštátnych noriem právneho poriadku SR – ústavnej, ako aj trestnoprávnej. Ostatné uvedené práva prezentujeme len informatívne.

3.1 Právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní

Pokiaľ ide o **právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní**, v zmysle návrhu smernice by mali členské štáty EÚ zabezpečiť, aby sa *podozrivým a obvineným osobám čo najskôr umožnil prístup k advokátovi*, v každom prípade však: pred akýmkoľvek vypočúvaním zo strany polície alebo iného orgánu na presadzovanie práva; pri vykonávaní akéhokoľvek procesného úkonu alebo úkonu zaistovania dôkazov, pri ktorom sa podľa vnútroštátneho práva vyžaduje alebo poskytuje právo na prítomnosť osoby, pokiaľ tým nie je dotknuté získavanie dôkazného materiálu; a od momentu pozbavenia osobnej slobody.³⁶⁾

30) Čl. 14 návrhu smernice.

31) Čl. 2 návrhu smernice.

32) Čl. 3 a 4 návrhu smernice.

33) Čl. 5 návrhu smernice.

34) Čl. 6 návrhu smernice.

35) Čl. 11 návrhu smernice.

36) Čl. 3 ods. 1 a 2 návrhu smernice.

Uvedenými požiadavkami by sa ustanovil všeobecný princíp, podľa ktorého by v trestnom konaní všetky podozrivé a obvinené osoby mali mať čo najskôr prístup k advokátovi, a to včas a spôsobom umožňujúcim uplatnenie ich práv na obhajobu. Prístup k advokátovi sa musí zaručiť najneskôr pri pozbavení osobnej slobody, a to podľa okolností každého prípadu čo najskôr. Bez ohľadu na akékoľvek pozbavenie osobnej slobody sa musí prístup k advokátovi umožniť pri výsluchu. Prístup k advokátovi sa musí poskytnúť aj vtedy, keď ide o procesný úkon alebo úkon zaškoľovania dôkazov, pri ktorom podozrivá alebo obvinená osoba musí alebo môže byť prítomná, s výnimkou prípadu, keď dôkazy, ktoré sa majú zaistiť, môžu byť pozmenené, odstránené alebo zničené vplyvom času uplynutého do príchodu advokáta. Uvedené je v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej sa podozrivej osobe musí ponúknuť právna pomoc „už v prvých štádiách policajného výsluchu“ a okamžite pri pozbavení osobnej slobody, bez ohľadu na prípadné vypočúvanie.³⁷⁾

Návrh smernice vymedzuje taktiež **obsah práva na prístup k advokátovi**. V zmysle návrhu – *podozrivá alebo obvinená osoba má právo spojiť sa s advokátom, ktorý ju zastupuje*. Advokát má právo byť prítomný na každom výsluchu a vypočúvaní. Má právo klásť otázky, požadovať vysvetlenie a robiť vyhlásenia, ktoré sa zaznamenajú v súlade s vnútroštátnym právom. Okrem toho, advokát má právo byť prítomný pri vykonávaní akéhokoľvek iného vyšetrovacieho úkonu alebo pri zaškoľovaní dôkazov, pri ktorom sa, podľa vnútroštátneho práva, vyžaduje alebo poskytuje právo na prítomnosť osoby, pokiaľ tým nie je dotknuté získavanie dôkazného materiálu. Navyše, advokát má právo kontrolovať podmienky zadržania podozrivej alebo obvinenej osoby a má preto prístup na miesto zadržiavania osoby. Čas trvania a frekvencia stretnutí podozrivej alebo obvinenej osoby s jej advokátom sa nesmú obmedziť žiadnym spôsobom, ktorý by mohol obmedziť jej práva na obhajobu.³⁸⁾

Uvedenými požiadavkami by sa vymedzili činnosti, na ktoré musí mať oprávnenie advokát obvinenej alebo podozrivej osoby, aby sa zabezpečilo účinné vykonávanie jej práva na obhajobu.³⁹⁾

Na druhej strane, osoba by mala mať **možnosť vzdať sa práva na prístup k advokátovi**, pokiaľ si plne uvedomuje dôsledky vzdania sa tohto práva. Návrh smernice v tomto smere upravuje presné podmienky na to, aby k vzdaniu sa práva na prístup k advokátovi mohlo dôjsť. Konkrétne vyžaduje, aby vzdaniu predchádzalo poskytnutie právnej rady o dôsledkoch vzdania sa práva (alebo táto osoba bola inak plne oboznámená s týmito dôsledkami), taktiež aby osoba bola dostatočne schopná pochopiť tieto dôsledky, a taktiež aby sa osoba vzdala práva dobrovoľne a jednoznačne. Návrh smernice dodáva, že vzdanie sa práva na prístup k advokátovi musí byť zaznamenané. Okrem toho, vzdanie sa tohto práva musí byť odvolateľné v ktoromkoľvek štádiu konania.⁴⁰⁾ Pre porovnanie, vzdanie sa práva na účely Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, je

37) Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení, s. 6.

38) Čl. 4 ods. 1 – 5 návrhu smernice.

39) Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení, s. 7.

40) Čl. 9 ods. 1 – 3 návrhu smernice.

účinné len vtedy, ak je dobrovoľné, jednoznačne stanovené a podopreté minimálnymi zárukami úmernými jeho závažnosti.⁴¹⁾ Teda, návrh smernice nasleduje takúto judikatúru.

Beruč do úvahy účinnú **právnú úpravu SR**, možno sa vysloviť, že v legislatívnej rovine vyššie uvedené záruky sú udomácnené v slovenskom vnútroštátnom poriadku. Možno ich nachádzať:

1. v **Ústave Slovenskej republiky**⁴²⁾ (ďalej len „Ústava“), ako aj
2. v **Trestnom poriadku**⁴³⁾ (ďalej len „TP“).

Ad 1) Ústava garantuje, že obvinený má právo, aby mu bol poskytnutý čas a možnosť na prípravu obhajoby a aby sa mohol *obhajovať sám alebo prostredníctvom obhajcu*.⁴⁴⁾ Ústavný súd SR argumentoval, že zásada práva na obhajobu má medzi ostatnými zásadami trestného práva azda najvýznamnejšie postavenie. Vyjadruje požiadavku, aby v trestnom procese bola zaručená ochrana práv a záujmov osoby, proti ktorej sa vedie trestné konanie. Zásada zabezpečenia práva na obhajobu je nevyhnutným predpokladom úspešného výkonu súdnictva, ktorého významnou úlohou je ochrana práv a zákonom chránených záujmov občanov.⁴⁵⁾

Ad 2) Pokiaľ ide o trestnoprávnú rovinu, **TP** výslovne zaručuje, že *každý, proti komu sa vedie trestné konanie, má právo na obhajobu*.⁴⁶⁾ Koniec koncov, osoba, proti ktorej sa vedie trestné konanie, môže mať nie jedného obhajcu, ale aj viacerých.

Obhajca je oprávnený už v prípravnom konaní robiť v mene obvineného návrhy, podávať v jeho mene žiadosti a opravné prostriedky, nazerať do spisov a zúčastniť sa v konaní pred súdom úkonov, ktorých má právo zúčastniť sa obvinený, vo vyšetrovaní alebo v skrátrenom vyšetrovaní [...]. Okrem toho, obhajca má právo vo všetkých štádiách trestného konania vyžiadať si vopred kópiu alebo rovnopis zápisnice o každom úkone trestného konania. Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné mu vyhovieť.⁴⁷⁾

Aj keď sa právo na obhajobu môže realizovať prostredníctvom obhajcu na základe úvahy osoby, voči ktorej sa vedie trestné konanie, TP určuje okolnosti, kedy dochádza k povinnej obhajobe. Po vznesení obvinenia musí mať obvinený obhajcu už v prípravnom konaní, ak: (i) je vo väzbe, vo výkone trestu odňatia slobody alebo na pozorovaní v zdravotníckom ústave, (ii) je pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo jeho spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, (iii) ak ide o konanie o obzvlášť závažnom zločine, (iv) ide o konanie proti mladistvému, (v) ide o konanie proti ušlému. Okrem uvedeného, obvinený musí mať obhajcu aj vtedy, (vi) ak to považuje súd a v prípravnom konaní prokurátor alebo policajt za nevyhnutné najmä preto, že majú pochybnosť o spôsobilosti obvineného náležite sa obhajovať. Navyše, obvinený musí mať obhajcu aj (vii) v konaní o vydanie do cudziny a v konaní, v ktorom sa rozhoduje o uložení

41) Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 2008 – *Salduz v. Turecko*; Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 11. decembra 2008 – *Panovits v. Cyprus*; Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 2010 – *Yoldaş v. Turecko*.

42) Ústava Slovenskej republiky – zákon Slovenskej národnej rady č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

43) Trestný poriadok – zákon Národnej rady SR č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

44) Čl. 50 ods. 3 Ústavy.

45) Nález Ústavného súdu SR z 9. marca 2001, č. III. ÚS 41/01.

46) Paragraf 2 ods. 9 TP.

47) Paragraf 44 ods. 2 a 5 TP.

ochranného liečenia, s výnimkou protialkoholického liečenia alebo protitoxikomanického liečenia.⁴⁸⁾

Záverom k výkladu posilnenia práva na prístup k advokátovi (práva na obhajcu) v trestnom konaní možno argumentovať toto – som toho názoru, že **ak by k prijatiu návrhu smernice došlo, teda bola by prijatá Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...], nebolo by potrebné vo výraznej miere novelizovať vnútroštátnu právnu úpravu v SR.** Ústava, ako aj TP, v značnej miere zakotvujú predmetné záruky. Ak by aj k doplneniu niektorých záruk malo dôjsť, s vysokou pravdepodobnosťou by to bolo vykonané novelizáciou TP.

3.2 Právo na prístup k advokátovi v konaní o európskom zatykácom rozkaze

Rámcové rozhodnutie 2002/584/SVV o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi⁴⁹⁾ (ďalej len „Rámcové rozhodnutie o európskom zatykači“), ktoré je právnym základom európskeho zatykáacieho rozkazu na úrovni EÚ, **sa ohľadne práva na prístup k advokátovi zmieňuje len okrajovo.** Na základe jeho relevantných ustanovení vyžiadaná osoba, ktorá je zatknutá s cieľom výkonu európskeho zatykača, *má právo na pomoc právneho zástupcu*, avšak s nasledujúcim dodatkom – *v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi členského štátu vykonávajúceho európsky zatykač*.⁵⁰⁾ Bližšie vymedzenie absenteje.

Zdokonalenie systému európskeho zatykáacieho rozkazu je ústredným princípom tretej správy Európskej Komisie o uplatňovaní Rámcového rozhodnutia o európskom zatykači.⁵¹⁾ Práve návrhom smernice boli predstavené nové záruky, ktoré by mali byť zakotvené v členských štátoch EÚ.

Na základe návrhu smernice by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby každá osoba, na ktorú sa vzťahuje konanie podľa rámcového rozhodnutia o európskom zatykači, mala *po zatknutí na základe európskeho zatykáacieho rozkazu urýchlene právo na prístup k advokátovi* vo vykonávajúcom členskom štáte.⁵²⁾ Návrh smernice dodáva, že členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby každá osoba, na ktorú sa vzťahuje konanie podľa rámcového rozhodnutia o európskom zatykači, mala po zatknutí na základe európskeho zatykáacieho rozkazu *právo urýchlene požiadať o advokáta v členskom štáte pôvodu* (štát, ktorý vydal európsky zatykáací rozkaz), aby mohol pomáhať advokátovi vo vykonávajúcom členskom štáte. Taktiež, *osoba musí byť o tomto práve poučená*. Advokát tejto osoby v členskom štáte pôvodu by mal mať právo vykonávať úkony potrebné na to, aby advokátovi vo vykonávajúcom členskom štáte pomohol zabezpečiť účinné vykonávanie práv osoby vo vykonávajúcom členskom štáte.⁵³⁾

48) Paragraf 37 ods. 1 – 3 TP.

49) Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (v konsolidovanom znení Rámcového rozhodnutia Rady 2009/299/SVV). Úradný vestník ES, L 190/1, 18. 7. 2002.

50) Čl. 11 ods. 2 rámcového rozhodnutia o európskom zatykači.

51) Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní Rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi od roku 2007; KOM(2011) 175 v konečnom znení.

52) Čl. 11 ods. 1 návrhu smernice.

53) Čl. 11 ods. 3 a 4 návrhu smernice.

Uvedenými zárukami je zohľadnený vyššie uvedený mandát Zmluvy o fungovaní EÚ, v zmysle ktorej, prostredníctvom smerníc, môžu byť prijaté *minimálne pravidlá* týkajúce sa práv jednotlivcov v trestnom konaní s cieľom uľahčiť v potrebnom rozsahu vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, ktoré majú *cezhraničný rozmer*.⁵⁴⁾

Uvedené záruky by nemali mať za následok ohrozenie mechanizmu vzájomného uznávania justičných rozhodnutí v trestných veciach, na ktorom je postavený európsky zatýkací rozkaz. Advokát by sa nemal zaoberať skutkovou podstatou veci, pretože jeho úloha by sa obmedzila len na to, aby sa vyžiadanej osobe umožnilo vykonávať jej práva v súlade s rámcovým rozhodnutím o európskom zatýkači. S týmto cieľom by bolo funkciou advokáta v štáte pôvodu poskytovať pomoc a informácie advokátovi vo vykonávajúcom štáte. Nespôsobili by sa tým prietahy v konaní o vykonaní európskeho zatýkacieho rozkazu.⁵⁵⁾

Pokiaľ ide o **obsah práva na prístup k advokátovi**, osoba v konaní o európskom zatýkanom rozkaze by mala vo vykonávajúcom členskom štáte tieto práva: (i) právo na prístup k advokátovi v takom čase a takým spôsobom, ktoré umožnia účinné vykonávanie jej práv, (ii) právo stretávať sa s advokátom, ktorý ju zastupuje, (iii) právo na to, aby jej advokát bol prítomný na každom výsluchu a pojednávaní, vrátane práva klásť otázky, požadovať vysvetlenia a robiť vyhlásenia, ktoré sa zaznamenávajú v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi, (iv) právo na to, aby jej advokát mal prístup na miesto zadržiavania osoby, aby mohol overiť podmienky jej zadržiavania. Obdobne ako v prípade „štandardného trestného konania“, aj v prípade európskeho zatýkacieho rozkazu čas trvania a frekvencia stretnutí osoby s jej advokátom sa nesmie obmedziť nijakým spôsobom, ktorý by mohol ovplyvniť vykonávanie jej práv podľa rámcového rozhodnutia o európskom zatýkači [...].

Pokiaľ ide o vnútroštátnu právnu úpravu v SR, účinné znenie **zákona o európskom zatýkanom rozkaze**⁵⁶⁾ sa zmieňuje ohľadne práva na obhajcu len skromne. Medzi ustanoveniami práv vyžiadanej osoby nachádzame ustanovenie, na základe ktorého v *konaní o európskom zatýkanom rozkaze musí mať vyžiadaná osoba obhajcu*.⁵⁷⁾ Teda, rovnako ako v prípade rámcového rozhodnutia o európskom zatýkači, bližšie vymedzenie abscentuje.

Záverom k výkladu posilnenia práva na prístup k advokátovi, či (práva na obhajcu) v konaní o európskom zatýkanom rozkaze možno argumentovať toto – som toho názoru, že **ak by prijatí návrhu smernice došlo, teda bola by prijatá Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...], bolo by potrebné vo výraznej miere novelizovať vnút-**

54) Čl. 82 ods. 2 písm. b) Zmluvy o fungovaní EÚ.

55) Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení, s. 9.

56) Zákon Národnej rady SR č. 154/2010 Z. z. o európskom zatýkanom rozkaze v znení neskorších predpisov. Bližšie pozri KLIMEK, L.: *New Law on the European Arrest Warrant in the Slovak Republic: Does it fulfil Standards at the Level of the EU?*; in: *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, Vol. No. 2 (2012), s. 181 – 192. KLIMEK, L.: *Úvahy de lege ferenda k novému slovenskému zákonu o európskom zatýkanom rozkaze*; in: *Trestní právo*, roč. 15 (2011), č. 7-8, s. 54 – 58. KLIMEK, L.: *Genéza európskeho zatýkacieho rozkazu a proces jeho implementácie v Slovenskej republike*; in: *Právny obzor*, roč. 94 (2011), č. 5, s. 462 – 483. ZÁHORA, J.: *Implementácia Európskeho zatýkacieho rozkazu v podmienkach Slovenskej republiky*; in: ZÁHORA, J. (ed.): *Aktuálne otázky trestného zákonodarstva*; zborník príspevkov z celoštátnej konferencie s medzinárodnou účasťou, konanej dňa 19. januára 2012, Bratislava: Paneurópska vysoká škola, 2012, s. 283 – 298.

57) Paragraf 14 ods. 1 zákona o EZR.

roštátnu právnu úpravu v SR. Zákon o európskom zatykači len v minimálnej miere zakotvuje predmetné záruky. Ak by aj k doplneniu predmetných záruk malo dôjsť, s vysokou pravdepodobnosťou by to bolo vykonané novelizáciou zákona o európskom zatykácom rozkaze.

3.3 Právo na komunikáciu po zatknutí a právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi

Okrem doposiaľ prezentovaných práv, návrh smernice predstavil aj dve ďalšie práva, konkrétne *(i) právo na komunikáciu po zatknutí* a *(ii) právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi*. Ako sme uviedli, výklad k týmto právam je len informatívny.

Pokiaľ ide o **právo na komunikáciu po zatknutí**, v zmysle návrhu smernice by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby osoby uvedené v rozsahu návrhu smernice, ktoré sú pozbavené osobnej slobody a nie sú ich štátnymi príslušníkmi, mali *právo čo najskôr komunikovať najmenej s jednou nimi označenou osobou*. V prípade, ak je touto osobou dieťa, členské štáty by mali zabezpečiť, aby zákonný zástupca dieťaťa alebo iná dospelá osoba, v súlade so záujmom dieťaťa, boli čo najskôr informovaní o pozbavení osobnej slobody a o dôvodoch s ním súvisiacich, a to za predpokladu, že to nie je v rozpore s najlepším záujmom dieťaťa, v inom prípade bude informovaná iná vhodná dospelá osoba.⁵⁸⁾ Týmto spôsobom by sa ustanovilo právo osôb pozbavených osobnej slobody v trestnom konaní – komunikovať čo najskôr po zatknutí s jednou, nimi označenou osobou, ktorou je s najväčšou pravdepodobnosťou príbuzný alebo zamestnávateľ, s cieľom informovať ju o zadržaní.⁵⁹⁾

Následne, pokiaľ ide o **právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi**, v zmysle návrhu smernice by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby osoby uvedené v rozsahu návrhu smernice, ktoré sú pozbavené osobnej slobody a nie sú ich štátnymi príslušníkmi, mali právo na to, aby konzulárne alebo diplomatické orgány štátu ich štátnej príslušnosti boli čo najskôr informované o ich zadržaní, mohli realizovať právo na komunikáciu s konzulárnymi alebo diplomatickými orgánmi.⁶⁰⁾

4. Postoj Spojeného kráľovstva, Írska a Dánska k návrhu smernice

Ak by návrh smernice bol prijatý, Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...] by bola adresovaná členským štátom EÚ. Aj napriek tomu možno vopred vysloviť pochybnosti, či všetkým.

Všetky členské štáty EÚ nemajú rovnaký postoj k justičnej spolupráci v trestných veciach v EÚ. **Z obavy prílišného zásahu do štátnej suverenity sa Spojené kráľovstvo, Írsko a Dánsko nepodieľajú na prijímaní opatrení justičnej spolupráce v trestných veciach v EÚ**, do sféry ktorej patrí aj oblasť posilnenia procesných práv v trestnom konaní. Na tieto štáty sa vzťahujú osobitné režimy, ktoré sú zakotvené v protokoloch, pripojených k Zmluve o EÚ

58) Čl. 5 ods. 1 a 2 návrhu smernice.

59) Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o prístupe k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení, s. 7.

60) Čl. 6 návrhu smernice.

a Zmluve o fungovaní EÚ.⁶¹⁾ Hádam ani netreba polemizovať o tom, či je nejednotný prístup štátov žiadúci.

Pokiaľ ide o **Spojené kráľovstvo a Írsko**, žiadne z ustanovení „Justičnej spolupráce v trestných veciach“,⁶²⁾ žiadne prijaté opatrenie na jej základe, žiadne ustanovenie akejkoľvek medzinárodnej dohody uzatvorenej EÚ, ani žiadne rozhodnutie Súdneho dvora EÚ o výklade akéhokoľvek takého ustanovenia alebo opatrenia, nie je záväzné alebo uplatniteľné pre tieto štáty. Navyše, žiadne takéto ustanovenie, opatrenie alebo rozhodnutie neovplyvní právomoci, práva a záväzky týchto štátov. Na druhej strane, tento osobitný režim nie je absolútny. Tieto štáty môžu upovedomiť Radu EÚ, že si želajú podieľať sa na prijatí alebo uplatňovaní akéhokoľvek navrhovaného opatrenia.⁶³⁾ Možno teda konštatovať, že Spojené kráľovstvo a Írsko si vyhradili možnosť výberu, kedy sa zúčastnia na prijatí alebo uplatňovaní navrhovaného opatrenia justičnej spolupráce v trestných veciach.

Následne, pokiaľ ide o **Dánsko**, žiadne z ustanovení „Justičnej spolupráce v trestných veciach“, žiadne prijaté opatrenie na jej základe, ako ani žiadne ustanovenie akejkoľvek medzinárodnej dohody uzavretej EÚ a žiadne rozhodnutie Súdneho dvora EÚ o výklade týchto ustanovení alebo opatrení, nie je záväzné pre Dánsko alebo sa s ohľadom na tento štát neuplatňuje. Navyše, tieto ustanovenia, opatrenia alebo rozhodnutia neovplyvňujú právomoci, práva a záväzky Dánska.⁶⁴⁾ Na druhej strane, Dánsko sa môže kedykoľvek rozhodnúť, že si už neželá takýto osobitný režim.

Legislatívne akty, ktoré boli doposiaľ prijaté na základe plánu na posilnenie procesných práv, nie sú určené pre všetky členské štáty. V prípade o posilnenie *práva na tlmočenie a preklad*, Smernica 2010/64/EÚ o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní⁶⁵⁾ je síce určená členským štátom EÚ, avšak nie všetkým. Dánsko sa nezúčastňuje na prijatí tejto smernice, nie je ňou viazané ani nepodlieha jej uplatňovaniu. Spojené kráľovstvo a Írsko si však želajú zúčastniť sa na prijatí a uplatňovaní tejto smernice. V prípade *posilnenia práva na informácie*, Smernica 2012/13/EÚ o práve na informácie v trestnom konaní⁶⁶⁾ taktiež nie je určená všetkým členským štátom EÚ. Aj v tomto prípade sa Dánsko nezúčastňuje na prijatí tejto smernice, nie je ňou viazané ani sa naň neuplatňuje. Spojené kráľovstvo a Írsko si však želajú zúčastniť sa na prijatí a uplatňovaní tejto smernice.

Sumarizujúc túto polemiku možno uviesť, že v súvislosti s predmetným návrhom smernice možno očakávať podobný vývoj, a to hlavne v súvislosti s Dánskom. Je vysoko pravdepodobné, že Dánsko nebude mať záujem realizovať prijatie Smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...]. Pokiaľ ide o Spojené kráľovstvo a Írsko, sme toho názoru, že tieto štáty budú mať záujem realizovať jej prijatie a uplatňovanie.

61) Protokol č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, pripojený k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ; Úradný vestník EÚ, C 83/295, 30. 3. 2010. Protokol č. 22 o postavení Dánska, pripojený k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ; Úradný vestník EÚ, C 83/299, 30. 3. 2010.

62) Pozri čl. 82 – 86 Zmluvy o fungovaní EÚ v znení Lisabonskej zmluvy.

63) Čl. 1, 2 a 3 Protokolu č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, pripojenom k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ.

64) Čl. 1 a 2 Protokolu č. 22 o postavení Dánska, pripojenom k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ.

65) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2010/64/EÚ z 20. októbra 2010 o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, L 280/1, 26. 10. 2010.

66) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/13/EÚ z 22. mája 2012 o práve na informácie v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, L 142/1, 1. 6. 2012.

Záver

Na medzinárodnej úrovni boli prijaté záruky práva na prístup advokátovi, resp. práva na obhajobu. Pokiaľ ide o rovinu EÚ, Charta základných práv EÚ výslovne garantuje právo na obhajobu. Litera Charty je však veľmi skromná – „len“ konštatuje, že *každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu*. V rámci EÚ doposiaľ neboli osobitne prijaté záruky za účelom vymedzenia práva na právnu pomoc, ale ani práva na právneho zástupcu, prostredníctvom ktorého by sa právo na právnu pomoc realizovalo.

Rada EÚ schválila Plán na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní. Bol schválený ako základ pre budúce opatrenia v oblasti trestného práva. Na jeho základe, na úrovni EÚ, by sa mali prijať *opatrenia s cieľom posilniť práva podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní*. Aj keď v ňom nie je výslovne zmienené konanie o európskom zatýkacom rozkaze, aj napriek tomu sa týka i tohto konania.

V nadväznosti na plán na posilnenie procesných práv, v roku 2011 Európska komisia predstavila **Návrh Smernice o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí**. Je založený na Zmluve o fungovaní EÚ, v zmysle ktorej prostredníctvom smerníc môžu byť prijaté *minimálne pravidlá* týkajúce sa *práv jednotlivcov v trestnom konaní* s cieľom uľahčiť v potrebnom rozsahu vzájomné uznávanie rozsudkov a iných justičných rozhodnutí, ako aj policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, ktoré majú *cezhraničný rozmer*.

Navrhanou smernicou by sa mali ustanoviť pravidlá týkajúce sa, okrem iného, práv podozrivých a obvinených osôb *v trestnom konaní*, a osôb, na ktoré sa vzťahuje *konanie o európskom zatýkacom rozkaze*, a to na prístup k advokátovi. Smernica by sa mala vzťahovať *na akúkoľvek osobu od chvíle, keď sa od príslušných orgánov členského štátu dozvie*, prostredníctvom úradného oznámenia alebo inak, *že je podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu, až do ukončenia konania*.

Pokiaľ ide o **právo na prístup k advokátovi v trestnom konaní**, v zmysle návrhu smernice by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby sa *podozrivým a obvineným osobám čo najskôr umožnil prístup k advokátovi*, v každom prípade však: pred akýmkoľvek vypočúvaním zo strany polície alebo iného orgánu na presadzovanie práva; pri vykonávaní akéhokoľvek procesného úkonu alebo úkonu zaisťovania dôkazov, pri ktorom sa podľa vnútroštátneho práva vyžaduje alebo poskytuje právo na prítomnosť osoby, pokiaľ tým nie je dotknuté získavanie dôkazného materiálu; a od momentu pozbavenia osobnej slobody.

Sme toho názoru, že **ak by k prijatiu návrhu smernice došlo, teda bola by prijatá Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...], nebolo by potrebné vo výraznej miere novelizovať vnútroštátnu právnu úpravu v SR**. Ústava SR, ako aj Trestný poriadok, v značnej miere zakotvujú predmetné záruky. Ak by aj k doplneniu niektorých záruk malo dôjsť, s vysokou pravdepodobnosťou by to bolo vykonané novelizáciou Trestného poriadku.

Pokiaľ ide o **právo na prístup k advokátovi v konaní o európskom zatýkacom rozkaze**, rámcové rozhodnutie o európskom zatykači sa ohľadne práva na prístup k advokátovi zmieňuje len okrajovo. Na základe jeho relevantných ustanovení vyžiadaná osoba, ktorá je zatknú-

tá s cieľom výkonu európskeho zatykača, má právo na pomoc právneho zástupcu, avšak s nasledujúcim dodatkom – v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi členského štátu vykonávajúceho európsky zatykač. Bližšie vymedzenie absentuje. Na základe návrhu smernice by členské štáty EÚ mali zabezpečiť, aby každá osoba, na ktorú sa vzťahuje konanie podľa rámcového rozhodnutia o európskom zatykači, mala po zatknutí na základe európskeho zatýkacieho rozkazu urýchlene právo na prístup k advokátovi vo vykonávajúcom členskom štáte. Návrh smernice dodáva, že členské štáty EÚ by mali zabezpečiť, aby každá osoba, na ktorú sa vzťahuje konanie podľa rámcového rozhodnutia o európskom zatykači, mala po zatknutí na základe európskeho zatýkacieho rozkazu právo urýchlene požiadať o advokáta v členskom štáte pôvodu, aby mohol pomáhať advokátovi vo vykonávajúcom členskom štáte. Taktiež, osoba musí byť o tomto práve poučená. Advokát tejto osoby v členskom štáte pôvodu by mal mať právo vykonávať úkony potrebné na to, aby advokátovi vo vykonávajúcom členskom štáte pomohol zabezpečiť účinné vykonávanie práv osoby vo vykonávajúcom členskom štáte.

Som toho názoru, že ak by k prijatiu návrhu smernice došlo, teda bola by prijatá Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...], bolo by potrebné vo výraznej miere novelizovať vnútroštátnu právnu úpravu v SR. Zákon o európskom zatykači len v minimálnej miere zakotvuje predmetné záruky. Ak by aj k doplneniu predmetných záruk malo dôjsť, s vysokou pravdepodobnosťou by to bolo vykonané novelizáciou zákona o európskom zatýkanom rozkaze.

Ak by návrh smernice bol prijatý, Smernica o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní [...] by bola adresovaná členským štátom EÚ. Aj napriek tomu možno vopred vysloviť pochybnosti, či všetkým. Je vysoko pravdepodobné, že Dánsko nebude mať záujem zúčastniť na prijatí smernice.

Použité pramene:

Knižné publikácie a odborné štúdie/články

- [1] GREER, S.: *The European Convention on Human Rights: Achievements, Problems and Prospects*. Cambridge University Press, 2007
- [2] IVOR, J. et al.: *Trestné právo procesné*. Druhé, doplnené a prepracované vydanie. Bratislava: Iura edition, 2010
- [3] KLIMEK, L.: *Návrh smernice o práve na informácie v trestnom konaní: posilnenie práva na informácie v trestnom konaní a v konaní o európskom zatýkanom rozkaze*. In: *Justičná revue*, roč. 64 (2012), č. 6-7, s. 865 – 873
- [4] KLIMEK, L.: *Posilnenie procesných práv v trestnom konaní: aktuálny vývoj legislatívnych opatrení v EÚ*. In: *Trestní právo*, roč. 15 (2011), č. 10, s. 22 – 27
- [5] KLIMEK, L.: *Právo na tlmočenie a preklad v konaní o európskom zatýkanom rozkaze*. In: *Justičná revue*, roč. 63 (2011), č. 2, s. 262 – 269
- [6] KLIMEK, L.: *Právo na tlmočenie a preklad v trestnom konaní v EÚ*. In: *Časopis pro právní vědu a praxi*, roč. 20 (2012), č. 2, s. 132 – 137
- [7] MARASINZHE, Ch.: *The right to legal assistance in international law, with special reference to the ICCPR, the ECHR and the ACHR*. In: *Asian Yearbook of International Law*, Vol. 5 (1995). The Hague: Kluwer Law International, 1997, s. 15 – 44

- [8] SPRONKEN, T. – De VOCHT, D. – VERMEULEN, G. et Van PUYENBROECK, L.: *EU Procedural Rights in Criminal Proceedings*. Antwerp – Apeldoorn – Portland: Maklu, 2009

Právne predpisy

- [9] Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Rada Európy, Séria európskych zmlúv č. 005 [1950]; Oznámenie Federálneho ministerstva zahraničných vecí č. 209/1992 Zb. o dojednaní Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a protokolov na tento dohovor nadväzujúcich
- [10] Charta základných práv EÚ. Úradný vestník EÚ, C 83/389, 30. 3. 2010
- [11] Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach. Organizácia Spojených národov, 1966
- [12] Protokol č. 21 o postavení Spojeného kráľovstva a Írska s ohľadom na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, pripojený k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ. Úradný vestník EÚ, C 83/295, 30. 3. 2010
- [13] Protokol č. 22 o postavení Dánska, pripojený k Zmluve o EÚ a Zmluve o fungovaní EÚ. Úradný vestník EÚ, C 83/299, 30. 3. 2010
- [14] Rámcové rozhodnutie Rady 2002/584/SVV z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi (v konsolidovanom znení Rámcového rozhodnutia Rady 2009/299/SVV). Úradný vestník ES, L 190/1, 18. 7. 2002
- [15] Trestný poriadok – zákon Národnej rady SR č. 301/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov
- [16] Ústava Slovenskej republiky – zákon Slovenskej národnej rady č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov
- [17] Uznesenie Rady z 30. novembra 2009 o pláne na posilnenie procesných práv podozrivých alebo obvinených osôb v trestnom konaní. Úradný vestník EÚ, C 295/1, 4. 12. 2009
- [18] Zmluva o fungovaní EÚ v znení Lisabonskej zmluvy. Úradný vestník EÚ, C 83/47, 30. 3. 2010

Súdne rozhodnutia:

- [19] Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky z 9. marca 2001 č. III. ÚS 41/01
- [20] Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 13. januára 2010 – *Dayanan v. Turecko*
- [21] Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 2008 – *Salduz v. Turecko*
- [22] Rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva zo 14. októbra 2010 – *Brusco v. Francúzsko*

Iné dokumenty

- [23] Impact assessment accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on the right of access to a lawyer in criminal proceedings and on the right to communicate upon arrest. Commission Staff working paper, SEC(2011) 686
- [24] Návrh Smernice Európskeho parlamentu a Rady o práve na prístup k advokátovi v trestnom konaní a o práve na komunikáciu po zatknutí. KOM(2011) 326 v konečnom znení
- [25] Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní Rámcového rozhodnutia Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi od roku 2007. KOM(2011) 175 v konečnom znení